

MANIFEST

“NAAR EEN VOLWAARDIGE
RECHTSPOSITIE VOOR ZELFSTANDIGEN,
IN EEN TOEKOMSTBESTENDIGE
ARBEIDSMARKT”

Vereniging Zelfstandigen Nederland

Den Haag, 1 oktober 2020

www.zelfstandigennederland.nl

INLEIDING

Groei van het aantal zelfstandigen

De afgelopen tien jaar is het aantal zelfstandigen gegroeid. Voormalig werknemers kozen voor een zelfstandig werkend bestaan, jongeren startten na hun studie met een eenmanszaak in plaats van in een baan en er zijn beroepen waar freelancen al van oudsher gemeengoed is. Inmiddels staan circa 1,3 miljoen mensen in Nederland te boek als zzp'er. Dit is zo'n 12,5% van alle werkenden. Dit percentage daalde de afgelopen vier jaar heel licht, maar is nog steeds aanzienlijk te noemen.

Diversiteit in drijfveren

Verreweg de meeste zelfstandigen zetten de stap naar deze manier van werken bewust en vrijwillig. Hun voornaamste drijfveren? Doen waar je goed in bent en beslissingsvrijheid hebben met betrekking tot (aard, inhoud, aantallen) opdrachten, tarieven, werkwijzen, -tijden en -locaties. Mede als gevolg van de economische crisis koos echter niet iedereen uit vrije wil voor het zelfstandig ondernemerschap. Zo is er aan de onderkant van de arbeidsmarkt een kwetsbare groep zelfstandigen ontstaan die werkzaam is voor een te lage vergoeding, zonder goed sociaal vangnet en met een te grote afhankelijkheid van (meestal) één opdrachtgever. De keuze voor zelfstandig ondernemerschap is bij deze groep veelal extern gestimuleerd, door bijvoorbeeld een oud-werkgever, in plaats van intrinsiek gemotiveerd. Dit is een zorgelijke situatie voor zowel die mensen als de Nederlandse samenleving, evenals voor het overgrote deel van de zelfstandigen dat wel in staat is om duurzaam te ondernemen. Het politieke debat spitst zich momenteel immers vrijwel volledig toe op de groep kwetsbare zelfstandigen waardoor (vaak onbedoeld) ook de groep echte zelfstandigen hier hinder van ondervindt.

Wetgeving hapert

Kabinetten worstelen al jaren met de positie van zelfstandigen zonder personeel op de arbeidsmarkt. De wet DBA, bedoeld om schijnconstructies tegen te gaan, werkt niet. Opdrachtgevers zien door de wet zulke grote risico's rondom het inhuren van zelfstandigen dat zij niet zomaar opdrachten durven uitgeven. Ook voorstellen om te komen tot een minimumtarief en een zelfstandigenverklaring hebben het niet gehaald. Ze bleken slecht uitvoerbaar, niet goed te handhaven en misten draagvlak onder zelfstandigen.

Op weg naar een moderne en toekomstbestendige arbeidsmarkt

Ondertussen verandert de gehele arbeidsmarkt de afgelopen jaren snel. Sneller dan politiek Den Haag kan bijbenen. Werk verdwijnt, taken veranderen en er komt nieuw werk bij. Wendbaarheid is een belangrijke voorwaarde voor organisaties om duurzaam te presteren. De commissie Borstlap concludeerde begin dit jaar dat de huidige wet- en regelgeving van werk onvoldoende toegesneden is op toekomstige behoeften en omstandigheden. De commissie stelt de noodzaak vast tot een herinrichting van de gehele arbeidsmarkt. Ook roept zij alle partijen in het werkveld op om gezamenlijk te komen tot duurzame oplossingen voor de huidige, haperende arbeidsmarkt. VZN onderschrijft de analyse van de commissie Borstlap en denkt graag mee over aanbevelingen naar aanleiding van deze analyse. Het komende kabinet staat per slot van rekening voor de opgave om te bepalen hoe de arbeidsmarkt voor zelfstandigen wordt ingericht. VZN pakt de handschoen op om daarover constructief mee te praten, -denken en -doen.

Zelfstandigen nemen verantwoordelijkheid als voorwaardig gesprekspartner aan de overlegtafels

Tot op heden zijn zelfstandigen niet formeel vertegenwoordigd in politiek en polder. Aangezien zelfstandig ondernemers deel uitmaken van de huidige arbeidsmarktproblematiek, en dus ook deel uitmaken van het oplossen ervan, bundelen organisaties van zelfstandigen nu de krachten binnen VZN. Ons doel? In gesprek met beleidsmakers en politiek werkbare oplossingen ontwikkelen voor de arbeidsmarkt in het algemeen en de positie van zelfstandigen op die arbeidsmarkt in het bijzonder. Juist in tijden van economische tegenwind zijn zelfstandigen gebaat bij het stimuleren van goed ondernemerschap en een wettelijke verankering van hun (rechts)positie.

In dit manifest lichten wij toe wie we zijn en wat onze doelstellingen en uitgangspunten zijn.

WIE WE ZIJN

Vier founding partners slaan de handen ineen

ZZP-Nederland, SoloPartners, Zelfstandigen Bouw en Ondernemend Nederland (ONL) bundelen hun krachten in een nieuwe vereniging, Vereniging Zelfstandigen Nederland (afgekort: VZN). Hiermee tonen deze organisaties het nut, de noodzaak en de onvoorwaardelijke bereidheid om gezamenlijk oplossingsgericht aan de slag te gaan. Het samenwerkingsverband stelt dat een goed ondernemersklimaat van groot belang is, zodat zelfstandigen verantwoord kunnen ondernemen, financieel zelfredzaam zijn en hun specifieke kennis en vaardigheden kunnen blijven ontwikkelen.

Focus VZN

Met de oprichting van VZN verzetten de vier oprichtende organisaties hun bakens. Zij werken samen op generieke onderwerpen rondom zelfstandig ondernemerschap, voor zover een sector overstijgende aanpak en breed draagvlak onder zelfstandigen noodzakelijk is. Op deze onderwerpen gaat VZN in gesprek met politieke partijen, ministeries, overheidsorganen en relevante organisaties in de polder. Primaire focus van VZN is het voeren van een dialoog om te komen tot oplossingen voor de huidige arbeidsmarktproblematiek in het algemeen en vraagstukken rondom zelfstandigen in het bijzonder. Wanneer VZN meepraat en -denkt, kan en wil zij ook verantwoordelijkheid nemen voor genomen besluiten.

VZN bundelt de krachten van (nu al) 100.000 zelfstandigen

De vier oprichtende partijen vertegenwoordigen momenteel samen 100.000 zelfstandigen. VZN staat open voor toetreding van andere belangenbehartigers van (groepen) zelfstandigen. Samen staan we nog sterker. Individuele zelfstandig ondernemers kunnen zich aansluiten bij één van de onderliggende belangenbehartigers.

WAAR WE VOOR GAAN: DRIE DOELSTELLINGEN

VZN streeft vooraleerst drie duidelijke doelen na.

1) Een duidelijke en eenduidige stem aan de formele overlegtafels

VZN wil zelfstandigen een formele plek geven aan de overlegtafels over de toekomst van de arbeidsmarkt. De afgelopen jaren is er vooral over zzp'ers gesproken in plaats van met hen. Nu is de tijd om zelfstandigen een formele stem te geven in de overlegeconomie. Dat zorgt voor draagvlak.

VZN wil zelfstandigen een eenduidig geluid en een duidelijke stem geven, en een duidelijk aanspreekpunt zijn voor politiek Den Haag. Wij rekenen hierbij op de steun van diezelfde politiek en de sociale partners. Gezamenlijk kunnen we de arbeidsmarkt van morgen inrichten.

2) Een duidelijke en volwaardige rechtspositie voor zelfstandigen

In bovengenoemde gesprekken streeft VZN naar duidelijkheid ten aanzien van de positie van zelfstandigen in een moderne inclusieve arbeidsmarkt. VZN pleit voor een stevige verankering van die positie, waarbij rechten en plichten over contractvorming, fiscaliteit en sociale zekerheid wettelijk zijn vastgelegd. Een volwaardige en duidelijke rechtspositie is gebaat bij het formuleren van uitgangspunten die bepalen of iemand zelfstandige is. Zelfstandig ondernemerschap wordt dan aan de hand van een aantal indicaties beoordeeld. Hierbij is het belangrijk om aansluiting te zoeken bij objectieve criteria die eenvoudig, feitelijk vastgesteld kunnen worden door zowel de zelfstandige als door zijn of haar opdrachtgevers.

3) Een effectieve aanpak van misstanden

In een inclusieve arbeidsmarkt dient nadrukkelijk aandacht te zijn voor de groep werkenden met een laag verdienvermogen. VZN wil meebouwen aan een arbeidsmarkt die niet alleen zelfstandigen de ruimte geeft om te kunnen ondernemen, maar die ook ongewenste concurrentie op arbeidsvoorwaarden tegengaat en kwetsbaren beschermt tegen armoede. VZN beschouwt dit als een maatschappelijke verantwoordelijkheid. VZN wil misstanden aan de onderkant aanpakken door maatregelen te nemen die gericht zijn op het voorkomen van schijnconstructies, het bewust ontlopen van werkgeversverantwoordelijkheid door opdrachtgevers en het tegengaan van ongewenste concurrentie op arbeidsvoorwaarden. VZN stelt voor om te beginnen met de eerder genoemde definitie van een zelfstandig ondernemer, want die maakt handhaving mogelijk.

WAAR WE VOOR STAAN: PERSPECTIEF VOOR ALLE WERKENDEN

Onomkeerbare ontwikkelingen op de arbeidsmarkt vereisen een nieuwe en fundamentele aanpak met perspectief voor alle werkenden. Veel werkenden hebben zich door emancipatie en maatschappelijke veranderingen ontwikkeld in de richting van individuele verantwoordelijkheid, onafhankelijkheid en zelfstandig ondernemerschap. De wetgeving op het gebied van arbeidsrecht, sociale zekerheid en fiscaliteit is niet meegegroeid met de veranderende arbeidsmarkt. Het bestaande stelsel dient te worden aangepast, zodat het recht doet aan de ontstane diversiteit aan contracts- en rechtsvormen en de individuele keuzevrijheid die het ondernemerschap kenmerkt.

Hoe gaan we dat doen? Dat is de vraag die nu voorligt. De elementen, die in samenhang de basis van de vernieuwing vormen, zijn juridisch (rechtszekerheid), sociaal (verantwoordelijkheid in de afdekking van inkomensrisico's) en fiscaal (daarbij behorende fiscale voorzieningen).

VZN's visie op deze elementen werken we hieronder uit.

Juridisch: een duidelijke en werkbare definitie van 'de zelfstandige ondernemer'

De overgrote meerderheid van zelfstandigen kiest bewust voor het zelfstandig ondernemerschap. Echter, door het gebrek aan een duidelijke rechtspositie komt oneigenlijk gebruik van het zelfstandig ondernemerschap - bewust en onbewust - voor. Zo kan het zelfstandig ondernemerschap misbruikt worden door bedrijven/werkgevers om de loonkosten te drukken, om sociale zekerheden te

ontzeggen, om werkgeversrisico's te verleggen of om goedkoper te ondernemen dan de concurrentie. VZN vindt, zoals gezegd, dat we met elkaar moeten voorkomen dat er aan de onderkant van de arbeidsmarkt een kwetsbare groep werkenden is, bestaande uit mensen die werkzaam zijn voor een te lage vergoeding, zonder goed sociaal vangnet en met een te grote afhankelijkheid van één opdrachtgever. VZN vindt daarnaast dat echte zelfstandigen niet belemmerd zouden moeten worden in hun ondernemerschap door onduidelijkheid over hun positie.

VZN is daarom voorstander van een duidelijke afbakening tussen schijnzelfstandigheid en zelfstandig ondernemerschap. Een volwaardige rechtspositie voor zzp'ers kan niet zonder zo'n heldere afbakening. VZN stelt voor om (naar Belgisch en Duits voorbeeld) in Nederland te komen tot een eigen wettelijke definitie van een zelfstandige zonder personeel. Opdrachtgevers en opdrachtnemers kunnen zekerheid ontlenen aan een scherpe definitie van een zelfstandige ondernemer zonder personeel. Opdrachtnemers en opdrachtgevers die zich aan de spelregels houden hoeven zich geen zorgen te maken. Zij worden door een scherpe afbakening niet onnodig gehinderd. Tegelijkertijd kan een scherpe afbakening leiden tot een effectieve aanpak van misstanden. De Belastingdienst kan zich volledig toeleggen op handhaven waar misbruik van het systeem gemaakt wordt.

VZN ziet een zelfstandig ondernemer als iemand die:

- op onafhankelijke wijze een inkomen verwerft;
- verantwoordelijk en aansprakelijk is voor het eigen resultaat (levering en kwaliteit);
- voldoende winst maakt om in het eigen levensonderhoud te kunnen voorzien;
- in staat is om een buffer op te bouwen voor bedrijfsrisico's en toekomstige inkomensrisico's adequaat afdekt (via voldoende vermogen, verzekeringen, voorzieningen).

Deze kenmerken tezamen vormen wat ons betreft de basis voor een definitie van een zelfstandig ondernemer, inclusief een goede set van algemene en sectorale criteria om dit eenduidig vast te stellen. Als men niet aan de definitie voldoet is men geen zelfstandige. Degene voor wie men werkt is dan in beginsel loonbelasting en sociale premies verschuldigd. Daarmee draagt een heldere definitie bij aan goed opdrachtgeverschap en voorkomt het misstanden. Opdrachtgevers moeten immers voldoende ruimte laten aan de zelfstandige om aan de wettelijke definitie te voldoen.

Sociaal: afdekken van ondernemers- en sociale risico's via collectieve voorzieningen.

VZN is van mening dat zelfstandigen een eigen verantwoordelijkheid hebben om ondernemers- en sociale risico's op eigen wijze af te dekken en reserves aan te houden.

Reserves

VZN stelt voor om te komen tot een ombouw van de huidige fiscale regelingen naar een toekomstgericht stelsel dat voorziet in het aanleggen van een financiële buffer voor zelfstandigen. Het stimuleren en faciliteren van persoonlijke vangnetregelingen vanuit de overheid draagt bij aan het verder afdekken van inkomensrisico's. Een aanzet hiertoe kan worden meegenomen in de bouwstenen voor een beter belastingstelsel, waar het ministerie van Financiën nu aan werkt.

Toekomstgericht ondernemen

Vanwege de toenemende diversiteit aan rechts- en contractvormen is het ook noodzakelijk om het bestaande stelsel, dat gebaseerd op het werknemersmodel, om te vormen naar nieuwe sociale arrangementen. Een zelfstandige moet nu nog te veel onoverzichtelijke, verschillende wegen bewandelen om zijn risico's af te dekken. Voor pensioen moet hij of zij bijvoorbeeld naar een

verzekeraar of een pensioenfonds, voor arbeidsongeschiktheid naar een verzekeraar of een broodfonds en voor een buffer tegen mindere tijden moet hij of zij geld stallen op een bankrekening. Die pluriformiteit is niet alleen lastig, maar ook inflexibel. VZN streeft naar persoonlijke vangnetregelingen. Hoewel VZN groot voorstander is van zelfredzaamheid sluiten wij bepaalde basisvoorzieningen bij ouderdom en blijvende arbeidsongeschiktheid niet uit.

VZN streeft naar collectieve voorzieningen met individuele trekkingsrechten voor werkenden, ongeacht contracts- of rechtsvorm. Zelfstandige ondernemers hebben dan de vrijheid om individueel en naar eigen inzicht al dan niet aanvullende voorzieningen te treffen.

Fiscaal: belastingen voor ondernemers vereenvoudigen en richten op ondernemerschap

VZN streeft tenslotte naar belastingvoorzieningen voor zelfstandigen die gericht zijn op het stimuleren van ondernemerschap en zelfstandigheid. Deze voorzieningen dienen bij te dragen aan het creëren van buffervorming, het aanleggen van voldoende bedrijfsreserve, en het afdekken van inkomensrisico's en kosten van scholing teneinde toekomstgericht te kunnen ondernemen. Door dit te realiseren komt er meer evenwicht in de fiscale behandeling van verschillende rechts- en contractvormen omdat het oneigenlijke aantrekkingskracht van het ondernemerschap, enkel gemotiveerd door fiscaliteit, helpt voorkomen.

TOT SLOT

Bent u geïnspireerd door dit Manifest en wilt u hierover verder met VZN in gesprek? Neem dan contact met ons op. Wij gaan graag met u de dialoog aan.

Namens het bestuur van VZN,

Cristel van de Ven, *voorzitter*

www.zelfstandigennederland.nl

Tournooiveld 3
2511 CX Den Haag
070 7820811